

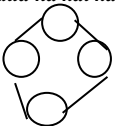
UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: VAVAKOSO LOTU RARABA

Feperueri 11, 18: Sa Matalia na Yagoi Jisu:

E na Siga ni Turaga 11 Feperueri, e daidai eda vakananuma kina na Matalia ni yagoi Jisu; ena Vukelulu 14 Feperueri na Siga Vukelulu ni Dravusa [Ash Wednesday] sai tekivu ni Lede [Lent] na vosa ka vakayagataki vakalotu ena gauna ni kadrekadre [spring se lent]; sa vakayagataki tabakidua na 'lent' ena lotu ka ologi kina na kenai balebale ni 40 na siga ['quadragesima' vakaLatini, 40 na siga ni lede-lent]. Na matanifika na 40 eda sa raica ni rawa ni kenai balebale ni dua na gauna taucoko, se na gauna sa yaco kina na ka e gadrevi se 40 dina ga. Qai wilika e so na 40, e vica ga au nanuma ogo: na 40 na siga me vaka na uca ena waluvu-gauna nei Noa, tiko ena ulunivanua ko Sainai kei na Kalou- Mosese, 40 na yabaki nai lakolako ni veisereki mai Ijipita ki Kenani, nai talanoa ni veivutuni mai Ninive-Jona, vakarautaki [veitemaki] koya enai tavi ni veiqaravi-Jisu. Sa salavata kei na Yom Kappur ni Lotu Jiu ena Siga ni Veivakasavasavataki [Day of Atonement: Lako Yani 30:10; V/Soro 11:44ff; 17:11], na gauna ni lolo, masumasu, tusanaki ni ca me rawa ni namaki kina na gauna vinaka. Eda sa taurivaka na Lotu VaKarisito me gauna ni lolo, masumasu, wili VT ka vakasamataka kina na rarawa, yaluma kei na mate nei Jisu mai na kauveilatai ena vuku ni nodai valavalaca. E so na Lotu VaKarisito sa cava na Lent ena Siga Lotulevu ni bera na Siga ni Mate, eso tale na Lotu ena Vakarauwai ni oti na Siga ni Mate. E sega ni okati na Siga ni Turaga [Sundays] baleta ni siga ni marau, reki ka ni tucake kina ko Jisu mai na mate. E tiko e loma na Siga ni kena kacivaki na Lako mai nei Jisu [Annunciation of the Lord] ena yabaki ogo nai ka 25 Maji, ogo nai tukutuku matanidavui mai vei Agilosu Kaperieli ni sa 'tina ni Kalou' se tinai Jisu ko Meri [Luke 1:26-38]. Na veimatalotu vakarisito, sa dua na gauna ni solevu kei na vakananumi ni lesilesi ni Kalou vei Meri kei na nona ciqoma ko Meri me lako mai vua nai Vakabula kei vuravura. Namaka na veilesoni ena gauna bibi ogo ka na tekivu ena Siga ni Dravusa, ena kena lotu ena boro e yadremu na dravusa ka cavuti na vosa, "Ko sa buli mai na kuvu ni soso, ko na lesu tale ena kuvu ni soso" vakasamataka ko ya na nomu ka buli, yalani sa dodonu ga mo veivutuni ka veisautaka na bula ka vakabauta dina sara na Turaga ko Jisu me tui ni nomu bula; ko ya me dina na nomu lotu ka sega ni muri tu ga.

NODA VEIKILAI

Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavou na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegu-cegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].

Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni yukea na noda veikilai vinaka.

Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

A. II Tui 2: 1-12: *I. Na Tui I kei II, e dua ga nai vola enai Vola Tabu vaIperiu [Tanakh (tnkh)-T-Torah se Lawa, N-Nabi'm parofita, kh-khrubim-writings...nai vola eso], baleta ni balavu sa wase rua kina. A rairai a vola ko Jeremaia se eso na parofita. Ena gauna oqo sa tawase rua tu ko Isireli [Isireli kei Juta, raica I Tui 12] ka tekivu ena 930 BC/BCE. Nai I Tui 1-2, otioti ni gauna nei Tui Tevita kei na nona sa tui ko Solomoni; 3-11, baleta na vuku nei Solomomi, na nona vutuniyau, nona tara na vale ni soro; 12-22, na mate nei Solomoni, na nodra tawase na 10 na yavusa [Isireli] kei na rua e ko Penijamini kei Juta, na matanitu ko Juta. Sa tini nai vola ena rua na matanitu tawase kei na kedra tui, na kenai otioti e Isireli ko Asaraia [digitaki ga] kei Juta ko Jeosefati [kawa nei Tevita]. Sa lesu na matanitu ruarua ki na qaravi kalou tani kei nai valavala velavela. Ni ra i valavalaca era totogitaki se vakavulici, nira talairawarawa era sa vakalougatataki. Na tui Isireli e levu na tui ca, ia e so na tui vinaka e Juta baleta nira mura na tukadra na Tui ko Tevita. E so na yaca rogo ko Ilaijia kei Ilaisa sa vakadeitaka na qaravi Yawe [Yahweh] ka vakakina na veisaqa ko Radini Tui Jesipeli ka qaravi Peali. Na tikinakoula na vosa nei Ilaijia, "...e bogi vica mada kemuni na lomalomarua tiko kina? Kevaka sa Kalou ko Yawe [Jiova] mo ni muri koya, kevaka sa kalou ko Peali mo ni muri koya! ...ko ira na parofita nei Peali era na masu vua na nodra kalou, ia au na masu vua noqu Kalou ko Yawe. Ko koya ga ena sauma na masu ni vakacaudeva na buka, sa Kalou dina ko Koya!" [I Tui 18:21b,24]. Nai II Tui nai tukutuku ni 130 na yabaki, nai talanoa vakaloloma baleti ira e 12 na tui Isireli kei na 16 na tui Juta sa toro sobu tikoga na bula. Me wase vakarua nai vola: 1-17 nai tukutuku ni matanitu me yacova na 722 [II Tui 17:6] era kau vakabobula ki Papiloni [na Isireli] mai vei Salamanasa na Tui Asiria. Na 18-25 sa baleti Juta. E rua ga na tui ko Esekaia kei Josaia ka vakayacora na veivakavoui, e vinaka na nodrau veiliutaki ka rauta e 136 tale na yabaki sa qai kau vakabobula ko Juta ki Papiloni mai vei Nepukanesa ena 586 BC/BCE. A lesi ko Kitalia [Gedaliah] me veiliutaki vei ira e vo tiko mai Jesusalemi kei Juta [2 Tui 25:22]; vakalailai ga sa vakamatei mai vei ira na Juta. Na nuinui ga vei Juta ni a sereki ko Jeoiakini o koya me tui vou i Juta; sa sereki me dau kana vata ena veisiga kei tui Papiloni [25:27]. Ena gauna ni butobuto oqo sai totoki ga ni talaidredre vua na Kalou ka sa kune na vakaloloma, ia sa tiko nai nuinui vou ni na yaco mai na gauna ni veisereki. Sa tukuna nai VT e 30 na tamata ni Kalou [parofita] ka ratou valataka na dina kei na dodonu ni Kalou. E rua na parofita rogo oqo ko Ilaijia kei Ilaisa.*

II. Na II Tui 2:1-12 nai talanoa totoka ni veitalatala nei Ilaijia kei Ilaisa: sa kaucake ki lomalagi ko Ilaijia kei na tomani ni vei qaravi vakaparofita nei Ilaisa. Era sa kila na luve ni parofita ni sa vakarau lako yani ko Ilaijia, ka ra sa muri koya kei Ilaisa. **III.** Sa cike tikoga ko Ilaisa me rau salavata ka me kakua ni biuti koya. Sa kila ko Ilaijia ni sa na lako, sa vakarorogo vua Kalou, ia sa kila talega ni na tiko mai ko Ilaisa me tomana nai tavi vakaparofita. **III.** Na takoso e na Joritani sa vakayagataka ko Ilaijia na nonai tutuvi, nai vakaraitaki ni nona kaukauwa vakaparofita, sa tawasea rua kina na wai [a vakayacora vakakina ko Josua, wilika na Josua 3-4] . E rau sa taubale ena vanua mamaca ko Ilaijia kei Ilaisa. Ni sa vakarau me lako yani sa vakaroti

Ilaisa enai tavi vakaparofita. Sa kerea ko Ilaisa me vakaruataki vua nai solisoli [double potion of your spirit] e tu vei Ilaijia. Sa vaKalou na kerekere, ko ya me rawa ni qarava vinaka nonai tavi vakaparofita ka sega ni baleta me rogo se dokai kina. IV. Sa na solia vua ko Ilaijia nai solisoli ke vakaraici koya matua. Sa soli ga na veivakalougatataki ni savasava ka dodonu na kenai naki se vaKalou. V. Sa qai kaucake ena qiqi bukaqawa ko Ilaijia, sa sega ni mate me vakataki keda na tamata. Ko Inoke e kau bulabula [Vakatekivu 5:21-24] kei Mosese e sega ni kilai na vanua e buluti koya kina na Kalou [Vakarua 32:48-50; 34:4-5]. [Koi rau ogo ko Mosese kei Ilaijia ka veitalanoa kei Jisu ena ulunivanua: Marika 9:2-9]. VI. E dua nai tukutuku veivakurabuitaki, ni lako mai na qiqi bukawaqa ogo mai lomalagi ka lesu tale yani ki lomalagi. Sa rawa nida vakayagataka e ke na ‘matalia ni yago’i Ilaijia, me rawa ni lako cake kina vua na Kalou. [E dua tale ka kaucake ki lomalagi, ko ya ko Jisu ka tucake tale mai na mate: Cakacaka 1:9]. VII. Sa mai tomana ko Ilaisa ka vakaruataki tale na mana ni nona cakacaka vakaparofita.

B. Same 50:1-6: *Sa vakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nona vakavuvuli baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula ena vuvale kei na lotu mera lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era vakasoqonivata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuinui, kei na nona rarawataka na tamata yadua na nonai valavalaca, kei na nona Dina tu ga na Kalou me veivuke. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega nida raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata...meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta!* II. *Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5 teuch- nai vola]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veilutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai Vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same ogo sa tukuni ni vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga vua na Kalou, sai koya ga na sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], vola ko Esafa kei na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na yacana tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers] lewe levu e kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani sa wavoliti koya kei na nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-law] sa kainaki ni vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na nona Vosa. Sa levu kina na sere ni vakacaucautaki, vakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. Sa levu na Same ogo sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata vua na Kalou se vola e so nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame ogo. 6. Na Same 50 mai nai ka rua ni wasewase sa matata ni sa veivakabulai na Kalou ka sega tale edua me vakararavi sevakanuinui kina na tamata; me vakanuinui ga e na loloma ni Kalou.*

Same 50:1-6 [Wilika taucoko]: Na Same i Tevita ka baleta na duidui ni vakabauta dina kei na vakabauta lasulasu. Sa vakatauca nona veilewai, taumada vei ira na nona tamata ka dodonu mera qaravi koya [I Pita 4:17]. Na nodra leqa na nona tamata ni ra qaravi koya ena veivakaisini se

veidabuitaka ga na nodra soKalou. Sa cata na Kalou na lotu vakarairai, ia sa gadreva ga na tamata sa dina ka vinaka na nona vakavinavinaka vua. Me dina ka dodonu na nona vakararavi ka dodonu na nona vakacaucautaka na Kalou. **II. Sa dodonu ka savasava na Kalou oqo, sa sega ni yacova rawa na tamata, sa dodonu me kenai tofogi ga na mate. Ia sa vakadonuya na Kalou nai soro manumanu me vakavinakataka se vakaseyavutaka nona cudru , sa dusia ga na nona lomana na tamata veitalia ga ni sega ni yacova rawa na nona savasava na Kalou.** **III. Sa dodonu na nodra vakacaboi soro, ia sa sega ni ciqoma na Kalou ke vakayacori ga me vaka na kenai vakarau se caka ga me rawa.** Sa vakayacora na yago, ia na yalo dina ni soKalou e yawa tani mai na veika sa vakayacori. Sa kenai balebale ga ni soKalou, **se qaravi tavi ni lotu ke caka ga me rawa, se vakayacori ga me vaka na kenai vakarau, ka yawa mai kina na kena yalo dina, sa matewale, sega na betena, ka sega ni vakaibalebale kina na qaravi Kalou; sa cata na Kalou!**

C. II Koronika 4: 3-6: A vola ki Koronika ea vola ko Paula mai Efeso enai ka tolu ni nonai lakolako vakaulotu, rauta na 55 AD/ACE. Me vaka ga na nonai vakarau ni volavola sa tekivutaka ena nona vakaraitaka na nonai tutu vakaiapositolo kei na kaukawa [God's authority through Jesus Christ] ni nona veiqaravi sa vu ga mai ena cakacaka ni Kalou ena nona bula [1:1-9]. Dina ga ni vakatokai nai vola oqo mei matai ni Koronika, eda kila mai na 5:9 ni a dua taumada nai vola ea sa vola oti. Era a sauma talega nai vola ko ya nai vavakoso ena 7:1 kei na I Koronika, ka sa baleta nai sau ni taro era a taroga vua nai vavakoso lotu mai Koronika. Ko Koronika e dua na koro levu ena ceva kei Kirisi ka tekivutaka ko Paula na nona cakacaka ena koro oqo ena nona vunau vei ira na Jiu, oti qai golevi ira na kai Kirisi era sa vakabauta [Cakacaka 18:1-17]. Era lewe vuqa na lewe ni lotu era dravudravua [1:26-29], ia eso talega era vutuniyau [11:18-21], ka dua vei ira na turaga vutuniyau ka kilai na nodra Dauniyau ni koro [Roma 16:23]. Eda sa kila ni sega ni dau vakararavi ena veika vakailavo ko Paula ki vei ira nai vavakoso, me vaka ni sa dautalivalelaca me baleta nai sau ni kena kakana ena veisiga [Cakacaka 18:3; I Koronika 4:12; 9:1-18]. E rua na ka bibi sa vakabibitaka: 1. Sa dau leqataka vakalevu ko Paula na veisei ni vavakoso [1:10-4:21]; 2. Na nodra bula ni veikauwaitaki se tiko vakaveilomani nai vavakoso, [[5:1-6:20]. Ea sauma talega na vakatataro me baleta na tiko vakawati [7:1-40]; na kakana e dau vakacabori ki na matakau, e tara li mera kania na tamata vakabauta se mera kakua ni tara se kania, [8:1-13]; me qaravi na Kalou ena kenai vakarau dodonu [10:1-14, 40], ka mera tudei ena vakabauta, oqo ga na sala era na qaqa kina mai na mate [15:1-58]. Na wase 15 sa bibi meda kila ka wilika ni sa baleta na dina ni tucake tale mai na mate. Na wase 13 sa koto kina na vakasama bibi me baleta na uasivi ni loloma mai nai Nuinui kei na Vakabauta...na leqa ni lotu ena wali ga ena loloma, se na nodra veilomani na lewe ni lotu.

II Koronika 4: 3-6: E na daumaka me wiliki kece na wase 4:1-18 ka raica kina na vakasama nei Paula ni da waqa qele ga [Jope 4:19; Jeremaia 18:1-8] ia sa kacivi keda meda kacivaka nai Tukutuku Vinaka ni nona veivakabulai na Kalou ena vukui Karisito. Nai Tukutuku Vinaka sa dola tu meda rogoca ka ciqoma na tamata kecega, ia ko ira eso era sega ni ciqoma. Ko ira oqo era sa veretaki mai vei ira 'na kalou ni vuravura oqo' ka vakamatabutotaki mera kua ni raica na rarama se 'serau i Karisito'. Na veisiwati ni lavo, kaukauwa kei na marau se lasa vakavuravura sa vakabutobutotaki ira [raica na II Koronika 11:14-15]. II. Sai naki bibi nei Paula me vunautaki Karisito, sega ni tukutukuni koya ga. Me tukuni ga ko Jisu, ka sega ni veika eda sa rawata...meda qaqarauni mai vei ira era tukuni ira tikoga ka yali kina ko

Karisito. III. Sa gu tikoga ko Paula me veiqaravi ka vakauti ira na tamata enai serau lagilagi nei Karisito ka sa vakadinadinataka ko koya ena gaunisala mai Tamasiko [Cakacaka 9: 1-18]. Na rarama dina ogo e kaya na Kalou mai nai Vakatekivu, “Me rarama mai” sa yaco na rarama...ogoga ko Jisu o koya ‘sa cila mai ki na lomai keitou’ me vakararamataka na yaloda me serau ena noda bula na ‘serau i Karisito.’

D. Marika 9:2-9: [raica na Maciu 17:1-13; Luke 9:28-30]: *Kosipeli Suivata [Synoptic Gospels]: Ko Marika, Luke kei Maciu eratou sa dau vakatokai me Kosipeli suavata. Ko ya me ratou raici vata vakatautauvata. Sa matata ni ai matai ni tukutuku ea volai baleti Jisu Karisito nai vola nei Marika. 2. Nai vola nei Joni Marika: Sa kunei ni wilika vata ko Marika, Luke kei Maciu, e vuqa nai talanoa eratou tautauvata kina, ka vakauasivi ni so nai talanoa e tautauvata na vosa eratou vakayagataka, me vaka na Vakani ni 5000 [Marika 6:30-44; Maciu 14:12-21; Luke 9:10-17], kei na nona vakabulai na wamalai, sa tautauvata vinaka na vosa ka okati kina na veivosa e tukuni e cake, [Marika 2:1-12; Maciu 9:1-8; Luke 5:17-26]. Sa rawa ga nida kaya ni ratou tautauri mai na dua ga nai vurevure, se e rua vei iratou e tautauri mai na kena ea volai e liu, ko ya nai vola nei Marika. Sa matata sara ni koto e matadrau ko Maciu kei Luke nai vola nei Marika, ena gauna erau qai vola kina na nodrau dui Kosipeli. Ni ko dikeva vakamatalalai ko na raica kina ni sivia na veimama ni tukutuku nei Marika e laurai ena Kosipeli nei Maciu kei Luke, [mo qai vaqara ko ya]. 3. O cei ko Marika ea vola nai vola? Na luvei Meri e dua na marama toka vinaka mai Jerusalemi, na nodrau vale sa nodratoui soqosoqo na tisaipeli nei Jisu, [Cakacaka 12:12]; na vale erairai ea vakayacori kina na Kana vata ni Lako Sivia, ka a sovaraki talega kina na Yalo Tabu. Na vale tale beka ga ea sota kina ko Jisu ka sa tucake tale mai na mate vata kei iratou na Nona tisaipeli vakatitiqa! Ko Marika e wekai Panapasa, ka veitokani kei Paula e nai lakolako ni kaulotu, ka vakavuna talega na nodrau tawase ko Panapasa kei Paula [Cakacaka 13:13]. Ia, e muri ea yaco me dua nai tokani nuitaki nei Paula [Kolosa 4:10; 2 Timoci 4:11]. 4. Nai vurevure ni vola nei Marika: Ko Papaiaisi [ni voleka ni cava na yabaki 200 AD/ACE] ea kaya ni kauta mai ko Marika na nonai tukutuku mai vei Pita, [I Pita 5:11], ea vakatoka me ‘luvequ.’ 5. Nai tinitini ni Vola: E tini koso nai vola ena 16:8? Rairai beka ni a sa mate ko Marika, se ea kama na kenai otioti ena kena kama ko Roma ena 65 AD/ ACE; ogo talega na gauna ea nanumi ni a volai kina nai vola. 6. Nai naki nei Marika: na nonai naki me tukuni Jisu, me vaka ga na nona sa vakadinadinataka e na nona bula ni sai Jisu ga na Karisito na Turaga.*

I. Marika 9: 2-9: Na Matalia na yagoi Jisu; wilika talega na Maciu 17: 1-13; Luke 9:28-36 ka dikeva na kena duidui kei na veika e rau vakuria na Dauvolavola ka volai me coka nai naki ni nodrau dui Kosipeli se nodraui vola. Sa oti e 6 na siga se dua na macawa mai na nona tusanaka ko Pita ni Mesaia ko Jisu ka Luve ni Kalou kei na nona via vakacala ko Pita nai naki ni Kalou e na vukui Jisu, a kaya kina ko Jisu vei Pita, “Lako tani ki dakuqu Setani” [Marika 8:27-38]. Enai vakavuvuli vakaJiu [rabbinic tradition] e kainaki ni na liu mai ko Ilaijia ka qai muri mai na Mesaia. Sa rawa ni da raica eke na veilecayaki ni nodratou vakasama na tisaipeli vakauasivi ena vakasama kilai raraba me baleta na Mesaia, ko koya ena mai veisereki; ko ya me valuti Roma ka vagalalataki ira na Isireli ka tauyavutaka na Matanitu e Isireli [Cakacaka 1:6-7]. Ia eda kila ni a liu mai o Joni, o koya ka tukuni ena tikina ogo ni ko

Ilaijia, sa liu mai ko Joni me mai vakarautaka na nona tadu mai ko Jisu. Ena veivakarautaki oqo sa mai veivakasavasavataki ka veivakarautaki ko Joni ena nodra papitaiso na tamata sa veivutuni ena Joritani, *”Raica au na talai Ilaijia na parofita vei kemudou eliu, ena qai lako mai e muri na siga i Jiova ka rerevaki, ia ena vagolea ko koya na yalodra na qase vei ira na gone kei na lomadra na gone vei ira nodra qase, deu na lako mai ka cudruva na vanua ena veivakarusai.”* [Malakai 4:5-6; Marika 8:28]. Sa na daumaka kina me dua na veivakadeitaki me vakayacora ko Jisu. Eda sa wilika tale ga na rogo ni domo mai na Joritani ni oti na papitaiso. Na domo a rogoca ga ko Jisu ka sa vakadeitaka kina ko Koya nai naki ni nona lako mai; sa Luve ni Kalou ka taleitaki koya na Kalou, ko ya ni na vakarorogo ga vua na Kalou. [Marika 1:11]. Ia me ra kila na tamata se tisaipeli ka rogoci koya e dodonu me dua tale na ka e yaco ena nona vakadinadina ko Marika. II. Sa ganita vinaka na Matalia ni Yagoi Jisu. Matai, me da raica mada na tisaipeli e digitaki me salavata kei Jisu: Pita [sa yali ko Adriu], kei rau na veitacini ko Joni kei Jemesa, oqo ko iratou sa digitaki me voleka sara vua [inner circle] ka raica tiko na vo ni lakolako. Ka rua, na ulunivanua, e na donu toka ko Eremoni [18, 000 mita se 9, 200 fute, ka solega tu ga na waicevata] ka ni tiko ga ena yasayasa vaka Sisaria- Filipai, na vanua ka tusanaki Jisu kina ko Pita ni sa Mesaia ka Luve ni Kalou. Sa yawa mai vuravura ka voleka vua na Kalou; ko ya na vakasama vakaulunivanua ka voleka ki na O [Lako Yani 16:10; 19:9; 33: 9; I Tui 8:10] Ka tolu: na matalia ni yago e vakayagataki kina na vosa vaKirisi ‘stilbein’ ka kenai balebale nai serau e solia mai na parasa, siliva se koula ni masi vakavinaka ka cilava na matanisiga. Sa na remoremo na mata ni raica baleta ni sa serau sivia. Ko Marika [9.3] e kaya, “...sa vulavula sara me vaka na uca vulavula [snow]; sa sega na dausavaisulu e vuravura e vakavulavulataka me vakakina.” Ka va, na matalia ni yago se na veika veivakurabuitaki oqo sa vakaraitaka e rua na ka bibi: 1. Sa vakatulewa ko Jisu me lako ki Jerusalemi ni na sotava na mate ka ciqoma na kauveilatai. Sa rua nai vakadei ni vakatulewa oqo mai na ulunivanua: dua, sa sota ko Jisu kei rau ko Mosese, *ko koya ka solia vua na Kalou na Lawa ena vukui Isireli kei Ilaijia, ai matai kei na parofita levu taudua vei ira kecega na parofita.* E rau bibi ruarua na Lawa [Torah] kei na parofita [nabi’m]. Ena veitalanoa oqo erau sa vakadeitaka vei Jisu, “Sa donu na gaunisala ko sa vakatulewa kina, vakayacora sara, ka ni sa loma ni Kalou oqo.” Sa mai sema eke na Lawa kei

na Parofita, sa mai vakataucokotaki ena bula nei Jisu ka me kauta yani ki na kauveilatai kei na tucake tale mai na mate; ko ya na vakasama titobu e no eke. Karua, sa vakadeitaka ko Jisu me yaco ga na loma ni Kalou, sega ni lomana. Sa vakatautaka vua na Kalou nai tavi me qarava e vuravura, “ Oqo na noqu Gone ni Toko, dou rogoci koya!” 2. **A cava beka na kenai balebale ni ‘matalia ni yago’ vei iratou na tisaipeli? Eratou sa veilecayaki ka taroga: Me mai mate na Mesaia oqo? Sa sega ni dodonu ena vakasama vakaJiu? Dua, sa vukei iratou na tisaipeli mera tou vakadeitaka ena nodratou vakasama kei na vakabauta ni ratou sa raica nai serau nei Jisu mai na ulunivanua. Rua, eratou na maroroya tiko nai tukutuku matanidavui oqo me yacova niratou sa vakadeitaka tale nai serau ni matai Jisu ni sa tucake tale mai na mate. Me yacova na gauna koya, eratou na tiko lo kaya ga! Oqo nai yaloyalo talei sa tu e matada ena macawa oqo, ka meda masulaka ka vakasamataka vakabibi kei na kenai balebale ki na noda dui bula yadua.**

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola ko ya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lauti iko? Qai raica sara na kenadui balebale? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataka ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna ko ya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature].K.Ia sa dei tu ni oqo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna oqo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioi mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa oqo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena yaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc, se cava na kenai balebale /yaga ki nai vavakoso? N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara.

VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo